

یادداشت

یادداشتی درباره زندگی مجسمه سازی که هنرش را زندگی کرد

مجسمه ها

دفتر خاطرات جاکومتی

● **داود شهیدی**

کاریکاتوربست و معمار

● او گفته است: «من می توانم بقیه عمرم را به طراحی از یک صندلی بپردازم.»

برای بیوگرافی نویسن ها هیچ اتفاق مهمی در زندگی این هنرمند پیش نیامده است، مگر هنرش.

او در نامه‌ای به ماتیس می‌گوید: «هنر من یک اتوبیوگرافی زنده است. یک نوع دفتر خاطرات روزانه که به‌وسیله فعالیت‌های مجسمه‌سازی مصور می‌شود.» جاکومتی در مجسمه‌سازی برخلاف طراحی و نقاشی، دچار دگرگونی‌ها، تأثیرات و گاهی عقب‌نشینی‌های زیادی شد.

زندگی او از جوانی تا وقتی که به کمال رسید، چیزی جز جست‌وجو برای دید بهتر، فهم بهتر و مطالعه واقعیت نبود و همین جست‌وجوها بود که او را از عدم اطمینان نجات داد و منجر به حصول به یک متد اختصاصی در مجسمه‌سازی شد.

او از آنچه در طراحی‌هایش می‌یافت، برای

مجسمه‌سازی استفاده می‌کرد و آنچه در

مجسمه‌سازی پیدا می‌کرد، با طراحی نشان

می‌داد.

ولی باید گفت که طراحی‌های او هیچ‌گاه، تنها مطالعه‌ای برای تهیه مجسمه‌هایش نبود و خود جنبه‌ای از هنر او محسوب می‌شد که باید از نظر مقام در رریف مجسمه‌های او قرار گیرد.

در دفترهای طراحی جاکومتی، اثری از یک درک و شناسایی حقایق آنی وجود دارد که نموداری از جست‌وجوهای او و نشانه‌هایی است که او توانسته، بیابد؛ چیزهایی که نتوانسته‌اند از او فرار کنند.

دفترهایش نشان بوته‌های آزمایشی است که در آنها روزبه‌روز حقیقت را بدون توجه به مسائل زیبایی‌شناسی – که هرگز برای او وجود نداشته‌اند – دنبال می‌کند. این طریقی است برای پرورش استعدادهایش و لطیف‌گردانیدن آنها با حربه تفکر.

او می‌توانست هر چیزی را بکشد، هرچه را در مقابل دیدگان دقیق و کنج‌کاشی قرارمی‌گرفت. طراحی‌ش کند. لازم نبود که برای او وضعیت یا موضوع خاصی ایجاد شود. هر شیء به‌هرترتیب که وجود داشت، احتیاج و عطش نقاشی را برآورده می‌کرد و آن‌گاه بر روی کاغذ صدها خط سریع و دقیق رسم می‌شدند که یکدیگر را قطع می‌کردند، جمع می‌شدند و به یکدیگر می‌چسبیدند و موضوع را طرح‌آوری می‌کردند. طرحی روشن، پر از فرم و رنگ و همراه با آنالیز که با نیروی خاص بر یک کاغذ، حک می‌شد.

برای جست‌وجو در آنچه در ماورای شیء قرار دارد و برای دادن حجم بیشتری به آن، این نقش‌ها به ترتیب کاغذ بر روی کاغذ قرار می‌گیرند که به نظر می‌رسد حتی قسمتهای سفید جزئی از وزن صحیح و ارتباط با معنی تابلو هستند. توجه هنرمند به یک نکته جزئی جلب می‌شود و آن را نقطه اتکا قرار داده و از این جزء تفکیک‌شده همه‌چیز را آغاز می‌کند و بر روی آن فرمی بسیار هارمونیک بنا می‌نهد. فرمی که در اولین نگاه به نظر می‌رسد که کاملاً بر روی آن اندیشیده شده و سپس به‌سرعت و با ایجاز رسم شده است. همین رویه در مجسمه‌سازی جاکومتی پیروی می‌شود و برای ایجاد یک فرم تولد یک سطح، مشخص‌کردن یک فاصله، ازدیاد یک برجستگی و کودکردن یک علامت با یک سایه از آن استفاده می‌کند.

جاکومتی کمی پیش از مرگش می‌نویسد: «تنها حقیقت است که برای من درخور توجه است و می‌دانم که می‌توانم تمام عمرم را به کپی‌کردن از یک صندلی بگذرانم.»

این جمله اندیشه‌ای را شامل می‌شود که بسیاری موفق به بیان آن حتی در چندین صفحه نمی‌شوند.

مجسمه‌سازی در ایران سابقه تاریخی چندانی ندارد و از این منظر هنری نوپا به حساب می‌آید. از یک جنبه می‌توان ابوالحسن صدیقی و لیلیت تریان را پایه‌گذاران مجسمه‌سازی در ایران در نظر گرفت؛ دو هنرمندی که در این رشته تحصیل کردند و در گسترش این رشته نقش مهمی ایفا کردند. به‌خصوص تریان که سال‌ها در دانشکده هنرهای تزئینی به تدریس مجسمه‌سازی مشغول بود.

اما از طرف دیگر، پرویز تاولی در کتاب «تاریخ مجسمه‌سازی در ایران» می‌کوشد تاریخ مجسمه‌سازی در ایران را از دوران باستان مرور کند و نشان دهد که هنرمندان ایرانی چگونه دل‌بسته حجم بوده‌اند اما به‌جای ساختن پیکره‌های انسانی به ساختن اسباب

و وسایل کاربردی و زیبا. نظیر قفل، ظروف مختلف یا زیورآلات کوچک دست زده‌اند و به این شکل دست به ساختن انواع مجسمه‌ها زده‌اند. با این‌حال در کتاب تاولی هم نمونه‌های پیکره انسانی با مجسمه‌های غیرکاربردی به سختی یافت می‌شود و از این منظر ما را در مواجهه با مجسمه‌سازی دچار مشکل می‌کند.

در مورد علت بی‌توجهی هنرمندان ایرانی به

مجسمه‌سازی دلایل زیادی را برشمرده‌اند: اما نقش

باورها و اعتقادات دینی در این امر و شائبه شباهت میان

مجسمه با صنم یا پت یکی از دلایلی است که رشد

مجسمه‌سازی در ایران را با وقفه همراه کرد.

در سال‌های اخیر اما مجسمه‌سازی بیشتر مورد توجه بوده است و حتی نهادهای مختلف دولتی از این هنر حمایت می‌کنند. ساخت مجسمه برای شهرها؛ از مجسمه‌های تزئینی گرفته تا انواع سردیس‌ها از مشاهیر فرهنگی و هنری و علمی گرفته تا شهدا و مفاخر رشد فراوان کرده و هرچند نسبت به کیفیت تعدادی از این مجسمه‌ها انتقادهایی هم شد که گاه به جنجال کشید، اما درنهایت نشان از توجه بیشتر به لزوم حضور مجسمه‌ها در سطح شهر برای تجلیل از بزرگان دارد.

فارغ از این نمایشگاه‌های مجسمه‌سازی هم در

سال‌های اخیر رشد قابل‌ملاحظه‌ای یافته و ماهی

نیست که نمایشگاه مجسمه در تهران و دیگر شهرهای

کشور برگزار نشود. انجمن هنرمندان مجسمه‌ساز ایران

هم بیش از دو دهه قبل تأسیس شده و می‌کوشد تا این

شاخه هنری را به‌عنوان شغل تعریف کند.

همه اینها نشان می‌دهد که مجسمه‌سازی ایران

آن‌قدر رشد کرده و تعداد مجسمه‌سازان ایران آن‌چنان

هست که بتوان در قالب نمایشگاه‌هایی تاریخ و کارنامه

این هنر را بررسی کرد. نمایشگاه «سی مجسمه،

سی مجسمه‌ساز» یکی از رخدادهایی است که در

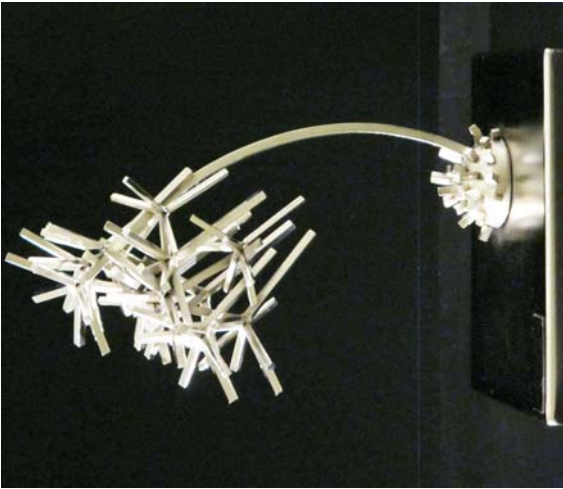
سال‌های گذشته به همت قدرت‌الله عاقلی، هنرمند

پرکار مجسمه‌ساز، شکل گرفته و مروری است بر تاریخ

و عملکرد مجسمه‌سازان کشورمان در طول این چند

دهه. قدرت‌الله عاقلی که علاوه بر مجسمه‌سازی

کیوریتوری نمایشگاه‌های مختلف را هم بر عهده

نگاهی به مجسمه‌سازی معاصر ایران به بهانه برگزاری نمایشگاه «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز»

چه چیز مجسمه نیست؟

شهرزاد رویانی

داشته، بارها دست به جمع‌آوری آثار هنرمندان این رشته و نمایش آنها زده است که نمایشگاه «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» را می‌توان یکی از مهم‌ترین و ادامه‌دارترین تلاش‌هایش نامید. دوره اول این رویداد در آذر سال ۱۳۹۵ در گالری ایران‌شهر برگزار شد و دومین دوره‌اش نیز یک سال بعد، در آذر سال ۱۳۹۶ در همان گالری ایران‌شهر، در این رویداد هنری آثار مجسمه‌سازان مختلف از نسل‌ها و دوره‌های گوناگون به نمایش درمی‌آید تا بیننده تا حدودی با آثار این هنرمندان و جریان مجسمه‌سازی ایران آشنا شود.

در این دوره از رخداد «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» این چهره‌ها حضور دارند: پرویز تاولی، چنگیز شهوq، ژازه تباتبایی، بهروز حشمت، شجاع‌الدین شهایی، امیررضا باراحمدی، بهروز دارش، فاطمه امدادیان، مهدی سحابی، جمشید مرادیان، کوروش گلناری، بیتا فیاضی، امیر معید، رضا لواسانی، عباس مجیدی، کیوان پورنصیری‌نژاد، محمدرضا خلجی، قدرت‌الله عاقلی، عبدالناصر گیو، گلی توکلی، حمیدرضا فتوحی، کیوان بی‌رواند، محسن غلامی، فرزانه حسینی، محمد مروستی، روزبه نعمتی‌شریف، اعظم حاتمی، آوا طباطبایی، مرتضی شعبانی و رضا صمندانیان.

کیوان پورنصیری‌نژاد، از

هنرمندان حاضر در این

نمایشگاه در مورد

مجسمه‌سازی در ایران

این‌گونه توضیح می‌دهد:

«مجسمه‌سازی ایران

به‌واسطه بسیاری از

تحولات تاریخی که طی چند هزاره و به‌خصوص در

چند دهه اخیر اتفاق افتاد دچار خسران‌هایی شد. به

دلیل خوانش‌های اشتباه ایدئولوژیکی که رخ داد، ما

چند دهه دچار آسیمی شدید که ناشی از این نگاه‌ها و

نگرش‌ها بود. ولی چند نفر از مجسمه‌سازان مهم و

تأثیرگذار در دوران معاصر مصراانه ایستادند و این عرصه

را زنده نگه داشتند. به‌واسطه اینترنت دریچه‌ای تازه باز

شد و ارتباط با مجسمه‌سازی دیگر کشورها که در این

سال‌ها مشغول فعالیت بودند، برقرار شد. بکریودن

زمینه‌های فکری در ایران و تکنیک مجسمه‌سازی ایران

را در سطح جهان محبوب کرده است و ارتباطات

گسترده شده و الان مجسمه‌سازی ایران را با وجود

جوانی می‌شناسند.»

این مجسمه‌ساز در مورد رویداد «سی مجسمه،

سی مجسمه‌ساز» می‌گوید: «در چنین رویدادهایی

پل ارتباطی میان هنرمندان و مخاطبان بیشتر برقرار

می‌شود. برگزاری نمایشگاه‌های مجسمه همراه با

دشواری و مشکلات بیشتری است. اما استمرار چنین

نمایشگاه‌هایی به حیات مجسمه‌سازی کمک می‌کند.

ما در اینجا شاهد گردهمایی یا میهمانی از سه نسل

مختلف از مجسمه‌سازان ایران هستیم و با دغدغه

نسل‌های مختلف آشنا می‌شویم و تنوع و اشتراک زبانی

آنها را پیدا می‌کنیم؛ چه در فرم و چه در مضمون. تعدادی از مجسمه‌سازان ایران بدعت‌گذار بودند و چنین نمایشگاه‌هایی نشان می‌دهد که این بدعت‌ها تا چند نسل تأثیرگذار بوده یا نسل‌ها تا چه مدت از این بدعت‌ها پیروی کرده‌اند.»

محمد مروستی، یکی از هنرمندانی است که اثرش در این نمایشگاه به نمایش درآمده. او در مورد این حضور می‌گوید: «نمایش اثر من در کنار آثار هنرمندانی چون مهدی سبهایی، چنگیز شهوq و پرویز تاولی قطعاً افتخارآفرین است. با اینکه خیلی علاقه‌ای به حضور در نمایشگاه‌های گروهی ندارم، می‌دانم در این نمایشگاه‌ها ما اعتبار می‌گیریم یا اعتبار می‌دهیم، اما در این نمایشگاه هر دو اتفاق با هم می‌افتد که هم افراد بزرگ و پیش‌کسوت حضور دارند و هم هنرمندانی که از من نوپاتر و جوان‌تر هستند». این هنرمند مجسمه‌ساز که متولد سال ۱۳۶۴ است در مورد نحوه انتخاب هنرمندان حاضر در این نمایشگاه ادامه می‌دهد: «قدرت‌الله عاقلی این نکته را هم در انتخاب هنرمندان و آثارشان در نظر می‌گیرد که این نمایشگاه تا چه اندازه به آن هنرمند و دیده‌شدن آثارش کمک می‌کند و کار هنرمندان جوان را در کنار آثار هنرمندان پیش‌کسوت و مشهورتر قرار می‌دهد. عاقلی شان نمایشگاه را حفظ می‌کند و وفق روشنی را برای نمایشگاه متصور است که ناخودآگاه هنرمندان حاضر در نمایشگاه را نیز با خود همسو می‌کند. سعی عاقلی بر این است که هنرمندانی را انتخاب می‌کند که در مجسمه‌سازی ایران حرفی برای گفتن دارند.»

این مجسمه‌ساز که به‌عنوان معلم دانشگاه نیز فعالیت دارد اما با تقسیم‌بندی نسلی خیلی موافق نیست و در این مورد می‌گوید: «تقسیم‌بندی نسلی خیلی دقیق نیست و به سختی می‌توان مرز مشخصی را بین هنرمندان از نسل‌های مختلف کشید. چون معتقدم که تجربه زیسته آدم‌هاست که مشخص می‌کند آنها در چه نسلی قرار می‌گیرند و نه سال تولدشان». فعالیت دارد اما با تقسیم‌بندی نسلی خیلی موافق نیست و در این مورد می‌گوید: «تقسیم‌بندی نسلی خیلی دقیق نیست و به سختی می‌توان مرز مشخصی را بین هنرمندان از نسل‌های مختلف کشید. چون معتقدم که تجربه زیسته آدم‌هاست که مشخص می‌کند آنها در چه نسلی قرار می‌گیرند و نه سال تولدشان». این مجسمه‌ساز مجموعه درماندگی آموخته‌شده را در سال ۱۳۹۶ خلق کرده اما باور دارد که این آثار با وضعیت امروز ما هم هم‌خوانی دارد. این آثار قرار بود در اردیبهشت سال ۹۷ به نمایش دربیایند و در زمستان ۹۸ به خارج از کشور فرستاده شدند اما به دلیل شیوع کرونا نمایشگاه منحل می‌شود.

به میزبانی گالری ساربان

نمایشگاه «خنجرها سایه ندارند» افتتاح شد

شرق: نمایشگاه آثار جواد نوبهار با عنوان «خنجرها سایه ندارند» جمعه سوم دی‌ماه ۱۴۰۰

در گالری ساربان افتتاح شد.

جواد نوبهار عضو هیئت علمی دانشگاه هنر تهران است. نوبهار در سال‌های اخیر به طبیعت

بی‌جان توجه ویژه‌ای داشته و این نمایشگاه نیز از مجموعه طبیعت بی‌جان‌های او است. جواد نوبهار متولد ۱۳۴۵ در تبریز است. رشته نقاشی را در هنرستان میرک تبریز و دانشگاه هنر تهران به پایان برد و در سال ۹۴ مجموعه به‌دریافت مدرک درجه یک هنری شد. او از سال ۶۹ تاکنون در چهار نمایشگاه انفرادی و بیش از صد نمایشگاه گروهی در ایران، اوکراین،

عباس مجیدی، دیگر هنرمند حاضر در این رخداد در مورد این نمایشگاه می‌گوید: «رخدادهای این‌چنینی در ایام ایام قطعاً مؤثر است و حضور هنرمندان نسل میانی و جوان‌تر در کنار هنرمندان پیش‌کسوت اتفاقی است که می‌تواند بخشی از جریان مجسمه‌سازی امروز ایران را نمایش دهد، هرچند این نمایشگر تمام بضاعت هنر مجسمه‌سازی جامعه ما نیست ولی برگزاری چنین نمایشگاه‌هایی غنیمت است». مجیدی در مورد امکانات موجود برای برگزاری نمایشگاه‌ها توضیح می‌دهد: «با توجه به گستره وسیع هنر مجسمه‌سازی و تعاریف جدید، اگر امکان برگزاری نمایشگاه در فضاهای بزرگ‌تر و حتی فضای باز مهیا باشد، شاهد آثاری با امکان بیانی متفاوت‌تر خواهیم بود. چون مجسمه‌سازی امروز الزاما به فضای نمایشگاهی محدود نیست».

اما از طرف دیگر این هنرمند که رئیس پیشین هیئت‌مدیره انجمن هنرمندان مجسمه‌ساز ایران بوده، می‌گوید: «تمام توانمندی و اندیشه این هنرمندان در این نمایشگاه منعکس نمی‌شود، چراکه ما از هر هنرمند تنها یک اثر را می‌بینیم». اما وضعیت کلی مجسمه‌سازی ایران چگونه است؟ کیوان پورنصیری‌نژاد می‌گوید: «مهم‌ریودن هنرهای تجسمی به‌خصوص مجسمه‌سازی به خاطر جنس کار است و برخلاف هنرهایی مثل سینما، تئاتر یا موسیقی از طرف نهاد خاصی حمایت نمی‌شود و هنرمند مجسمه‌ساز در حاشیه هستند و به‌واسطه وضعیت افسارگسیخته اقتصادی امروزی خلق اثر هنری دشوارتر می‌شود و این نگاه نامهربان از سوی مسئولان فرهنگی شرایط را سخت‌تر می‌کند و به‌خصوص در هنرهای تجسمی، با اضافه می‌شود». عباس مجیدی درباره وضعیت مجسمه‌سازی معاصر ایران می‌گوید: «کاملاً روشن است که هنر، به‌خصوص هنرهای تجسمی و علی‌الخصوص مجسمه‌سازی در ایران مهجور بوده و مظلوم واقع شده، اما مجسمه‌سازی معاصر در مقایسه و در ارتباط با سایر هنرها و به‌خصوص در هنرهای تجسمی، با تعاریف جدید گستره بسیار وسیع‌تری را پوشش می‌دهد و قابلیت آفرینش آثار بسیار بالایی دارد. هرچند تعداد مجسمه‌سازان ممکن است در اقلیت باشند، اما به خاطر تکثرگرایی که در هنر و مجسمه‌سازی می‌بینیم حضورش از سایر هنرها می‌تواند خیلی جدی‌تر باشد. با توجه به تعاریف جدید تقریباً می‌توانیم این‌طور بگوییم که امروزه چه چیز مجسمه نیست؟ مجسمه می‌تواند در اشکال مختلف امکان بروز داشته باشد؛ هنر خاکی، چیدمان و... در هنر امروز، مجسمه الزاماً به شکل کلاسیک در کنج موزه‌ها یا میادین خاص بروز پیدا نمی‌کند. امروز ارتباط مجسمه‌سازی با مخاطب بسیار گسترده‌تر شده است و اگر مورد حمایت قرار بگیرد، قابلیت بسیار فراوانی دارد».

● **شرق:** نمایشگاه گروهی «استخوان» با کیوریتوری بهار رنجبر از جمعه ۲۶ آذر در گالری آتین افتتاح شده است و تا سه‌شنبه هفتم دی ادامه دارد.

هنرمندان حاضر در این نمایشگاه عبارت‌اند از فریدون امید، راضیه ایران‌پور، حمید چلی، ساوالان جماعتی، علیرضا جلیلیا، ویدا حیدرزاده، سعید خاکسار، مهدیه راد، پیمان رحیمی‌زاده، بهار رنجبر، لیلا سیبانی، نوشین شریفات، جلال شهابی، صادق فرهادیان، لیلا فلاح، سارا کاوه، ابراهیم گنجیان، کوشا موسوی و مهدی میرباقری.

در بیانیه این نمایشگاه گروهی چنین نوشته شده است:

«ما چیزی نیستیم جز سایه و خاکستر...

آنجا که لایه‌های پوست و گوشت به کنار می‌روند

آنجا که جز مشتی خاکستر چیزی باقی نمی‌ماند

ورای ماهیت فردی

آنجا، همان جاست ...

استخوان... مغز استخوان

بی‌تغییر و ماندگار

در کامل‌ترین و بدوی‌ترین شکل ممکن...».

بازدید از این نمایشگاه گروهی همه‌روزه از ساعت ۱۶ تا ۲۱ در گالری آتین به نشانی تهران، خیابان ولی‌عصر، قبل از چهارراه پارک‌وی، کوچه خاکزاد، پلاک ۴۲ برای بازدیدکنندگان فراهم است.

شماره تلفن هماهنگی: ۳۶۲۱۰۳۹۵

نمایشگاهی از سومین رویداد

«**سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز»**

نسل‌ها در کنار هم

● **شرق:** گالری آرت‌بیش از سوم دی میزبان سومین رویداد «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» با کیوریتوری قدرت‌الله عاقلی شد.

نخستین دوره رویداد «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» با کیوریتوری قدرت‌الله عاقلی در آذر سال ۱۳۹۵ در گالری ایران‌شهر برگزار شد. هدف از برگزاری این نمایشگاه مرور مجسمه‌سازی ایران از طریق نمایش آثار سی هنرمند مجسمه‌ساز از سه نسل مختلف بوده است. گالری ایران‌شهر در آذر سال ۱۳۹۶ دوباره میزبان دومین دوره «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» شد. در این نمایشگاه هم سی اثر از مجسمه‌سازان مختلف و از نسل‌های مختلف در معرض تماشاای عموم قرار گرفت.

در سومین دوره «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» آثاری از این هنرمندان در گالری آرت‌بیش به نمایش درخواهد آمد: پرویز تاولی، چنگیز شهوq، ژازه تباتبایی، بهروز حشمت، شجاع‌الدین شهایی، امیررضا باراحمدی، بهروز دارش، فاطمه امدادیان، مهدی سحابی، جمشید مرادیان، کوروش گلناری، بیتا فیاضی، امیر معید، رضا لواسانی، عباس مجیدی، کیوان پورنصیری‌نژاد، محمدرضا خلجی، قدرت‌الله عاقلی، عبدالناصر گیو، گلی توکلی، حمیدرضا فتوحی، کیوان بیرواند، محسن غلامی، فرزانه حسینی، محمد مروستی، روزبه نعمتی‌شریف، اعظم حاتمی، آوا طباطبایی، مرتضی شعبانی، رضا صمندانیان.

این گروه از مجسمه‌سازان با آثار مفهومی و نوین خود به روایت‌هایی از اجتماع و گذشته تاریخی می‌پردازند که با الگوها و قالب‌های این سرزمین هم خوانایی دارد و با مصادیق زمان و مکان هم عرض است.

سومین رویداد «سی مجسمه، سی مجسمه‌ساز» از روز جمعه، سوم دی، در گالری آرت‌بیش آغاز به کار کرد و تا ۱۳ دی‌ماه ادامه خواهد داشت. علاقه‌مندان می‌توانند هر روز، از ساعت ۱۱ تا ۲۰ به گالری آرت‌بیش به نشانی: خیابان شریعتی، پایین‌تر از حسینیه ارشاد، نرسیده به همت، گل‌بلی (غرب)، میدان احمدی‌روشن (کتابی)، خیابان ساسانی‌پور، خیابان دریا (قدی)، شماره ۶ مراجعه کنند.